

Komunitné plánovanie sociálnych služieb v Slovenskej republike

Community Planning of Social Services in the Slovak Republic

Jarmila Pagáčová

Doktorandka VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava

Recenzent/Review: prof. PhDr. Michal Oláh, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety n. o., Bratislava

Submitted/Odoslané: 25. 08. 2018

Accepted/Prijaté: 17.10.2018

Abstrakt: Cieľom predkladaného príspevku je priblížiť odbornej verejnosti názory zistené u vybraných účastníkov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb – zadávateľov, poskytovateľov a užívateľov – a odborníkov. Predmetom výskumu boli názory respondentov na potrebu a priebeh komunitného plánovania sociálnych služieb pre rozvoj a skvalitňovanie sociálnych služieb na Slovensku. Na základe teoretických poznatkov k danej téme, aplikácie komunitného plánovania v zahraničí a vlastných praktických skúseností s tvorbou komunitných plánov sociálnych služieb sme si stanovili výskumné otázky a vyplývajú z nich výskumné hypotézy. Vybrané výsledné dáta boli spracované štatistickými metódami. Z výsledkov a ich analýzy sú formulované odporúčania pre prax.

Kľúčové slová: Komunitné plánovanie sociálnych služieb. Účastníci komunitného plánovania. Komunitný plán. Sociálne služby.

Abstract: The aim of the article is to present professional public the opinions of selected stakeholders in the community planning process of social services, such as contractors, providers, recipients and professionals. The subject of our research was the collection of the opinions given by the respondents mentioned on need, process and contribution of community social service planning to development and improvement of the social services in Slovakia. Based on the theoretical knowledge of the issue, the application of community planning abroad and our own practical experience in creating community plans for social services, we have identified

the research questions and, resulting from them, the research hypotheses. The final selected data were processed by statistical methods. All participants of the research also expressed their positive opinion about the need for professional training on the method of community planning.

Keywords: Community social service planning. Participants in community planning. Community Plan. Social services.

Úvod

Môj záujem o vykonanie a spracovanie výskumu na tému komunitného plánovania sociálnych služieb vznikol prirodzene, pretože v sociálnej oblasti pracujem 38 rokov, z čoho vyše 20 rokov pri zabezpečovaní a poskytovaní rôznych foriem sociálnej pomoci a sociálnych služieb.

Sociálna politika sa neustále mení, reagujúc na celospoločenské dianie a predovšetkým na stav hospodárstva a jeho dôsledky. Posledná výrazná zmena prebehla v roku 2008 vypuknutím finančnej krízy, ktorá priniesla sociálnu nestabilitu a riešenie jej dôsledkov si vyžadovalo aj zmeny princípov v sociálnej politike. Nepriaznivá situácia núti k väčšej aktivite regionálne komunity a ich predstaviteľov, aby vytvárali podmienky pre rôznorodú činnosť občanov v

procese vyrovnávania sa s jej dopadmi a nežiaducimi udalosťami. Na to je potrebné inštitucionálne zabezpečenie, ktoré v sociálnom systéme tvorí, riadi a realizuje nástroje sociálnej politiky. Jedným z takých nástrojov je aj komunitné plánovanie sociálnych služieb, ktoré je legislatívne zakotvené v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

Implementácia tohto zákona priniesla množstvo zmien vo výkone a rozsahu sociálnej agendy samospráv. Komunitné plánovanie sociálnych služieb ako strednodobé plánovanie rozvoja sociálnych služieb sa tak stalo od roku 2009 významným pojmom v sociálnej oblasti. Väčšina odborníkov pôsobiacich v sociálnych službách sa komunitného plánovania sociálnych služieb buď priamo zúčastňuje alebo aspoň o ňom počula.

V Slovenskej republike sa komunitnému plánovaniu a jeho realizácii venuje pomerne málo odborníkov, na rozdiel od Českej republiky, kde pôsobí veľké množstvo ľudí, ktorí sa komunitným plánovaním zaoberajú. Je málo publikácií o komunitnom

plánovaní sociálnych služieb, absentujú výskumy zamerané na komunitné plánovanie ako metódy ustanovenej zákonom o sociálnych službách. Na druhej strane je pravdou, že ako nový nástroj nemá dostatočné metodologické zázemie a je málo propagované.

Komunitné plánovanie je metóda, má svoje základné pravidlá, podľa ktorých je potrebné postupovať. Tieto pravidlá sú založené na určitých teoretických východiskách a podložené systematickým výskumom a skúsenosťou. Samotná prax komunitného plánovania

sociálnych služieb je veľmi pestrá a veľakrát komplikovaná. Pri procese a realizácii komunitného plánovania často narazíme na to, že neexistujú jednotné a všeobecne platné návody ako niečo vyriešiť alebo vytvoriť, ale že je nutné hľadať riešenia aplikovateľné na konkrétne podmienky. Odporúčané postupy uvedené v dostupnej odbornej literatúre však môžu slúžiť ako určité návody či inšpirácie, pretože často sa stáva, že to čo fungovalo inde zafunguje – pokiaľ to vhodne prispôbime špecifickým podmienkam – i u nás. Výhodou týchto postupov je, že sú podložené teoreticky, ako aj preverené praxou.

Implementácia zákona o sociálnych službách preniesla zásady občianskej participácie do kompetencií aktérov sociálnych služieb a ich strategický význam popisujú práve nimi tvorené komunitné plány sociálnych služieb. Tieto dokumenty disponujú víziou, ktorá komunitu aktivizuje – spája a nastavuje reálne ciele v poskytovaní sociálnych služieb. Novým prvkom v účelovosti vytvorených plánov sa v poskytovaní sociálnych služieb stáva príležitosť pre občana – možného prijímateľa sociálnej služby, ktorý si v dokumente nachádza nástroje uspokojujúce jeho potreby.

Cieľom výskumu bolo rozpracovať problematiku komunitného plánovania sociálnych služieb, poukázať na využívanie tejto metódy a rizikové prvky uplatňovania metódy komunitného plánovania v praxi, ako aj navrhnúť postupy pre ďalšie skvalitnenie procesu komunitného plánovania sociálnych služieb v SR.

Komunitné plánovanie v zahraničí a na slovensku

Prvé myšlienky o prínosoch života v komunite boli všeobecne popísané v 19. storočí Ebenezerom Howardom, zakladateľom londýnskeho hnutia Garden

City. Vo svojej publikácii vyzdvihol výhody komunitného života vyplývajúceho predovšetkým z faktu, že sa jednotlivci vzájomne poznajú a sú ochotní spolupracovať (Urban Areas, 2013).

Metóda komunitného plánovania v zahraničí, najmä v európskych krajinách je rozšírená najmä ako všeobecná metóda plánovania na regionálnej a lokálnej úrovni. Väčšinou je uplatňovaná v procese tvorby rozsiahlejších plánov, ktoré môžeme v našich podmienkach porovnať s plánom hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Samotná plánovacia metóda je však rovnako použiteľná pre širšiu alebo užšiu oblasť činnosti.

Na rôzne formy a oblasti uplatnenia komunitného plánovania poukazuje Elisheva Sadan (2005) v publikácii „Empowerment and Community Planning“ s dôrazom na využívanie v sociálnej oblasti. V USA, v Západnej Európe, ale i v Austrálii má komunitné plánovanie dlhú tradíciu. Prvýkrát sa s metódou komunitného plánovania stretávame v Spojených štátoch amerických. V prípade európskeho kontinentu je za zakladateľa metódy komunitného plánovania považovaná Veľká Británia.

V týchto a ďalších vyspelých krajinách s dlhou demokratickou tradíciou je zapájanie verejnosti prirodzenou súčasťou rozhodovacích procesov a je tu obvyklá podpora v právnom rámci aj neformálna a praktická podpora pre samotnú implementáciu.

Komunitné plánovanie je pritom vnímané inak ako u nás. V SR je komunitné plánovanie spravidla spojené hlavne s plánovaním sociálnych služieb, zatiaľ čo v Západnej Európe, USA i Austrálii má širšie uplatnenie a je chápané ako proces, v ktorom miestne samosprávy spolupracujú s členmi komunity za účelom identifikovania dlhodobých cieľov pre zlepšenie sociálnej, kultúrnej, ekonomickej a environmentálnej kvality života v municipalite so smerovaním k udržateľnému rozvoju. Občania pomáhajú identifikovať aktivity k dosiahnutiu týchto cieľov, vrátane tých, ktoré súvisia s plánovaním, poskytovaním a skvalitňovaním verejných služieb (Community Planning Toolkit: Community Planning, 2014).

Priaznivá situácia v oblasti výskumu a uplatnenia komunitného plánovania sociálnych služieb je v Českej republike, kde sa tejto oblasti venuje v poslednom desaťročí viacero odborníkov pôsobiacich v sociálnej oblasti.

Komunitné plánovanie v zahraničí

Spojené štáty americké

Vývoj metódy komunitného plánovania je možné sledovať v Spojených štátoch amerických, kde sa participácia občanov na správe vecí verejných v dnešnej podobe realizuje zhruba od 30. rokov 20. storočia. V šesťdesiatych rokoch rástol v USA trend decentralizácie moci a prenášanie úloh z federálnej vládnej úrovne na miestnu úroveň a správu. Rozhodovanie s priamymi dopadmi na život občanov vyžadovalo zapojenie miestnej komunity. Snaha amerických občanov zapojiť sa do správy vecí verejných sa zvyšovala okrem iného aj v dôsledku rastúcich sociálnych problémov a zároveň existujúcej nedôvery k vláde (Willis, 2011). V súčasnosti je zapájanie verejnosti prirodzenou súčasťou rozhodovacích procesov.

Veľká Británia

Veľká Británia je považovaná za kolísku komunitného plánovania v Európe aj vďaka účinným a moderným metódam a prístupom stojacím na dlhodobých demokratických základoch. Prvý právny akt, ktorý ustanovil zapájanie občanov do plánovacích procesov, bolo vydaný už v roku 1947 pod názvom Town & Country Planning Act. Väčší rozmach komunitného

plánovania nastal až v 60. rokoch v dôsledku prílivu veľkého množstva imigrantov do Veľkej Británie a s tým spojenými problémami kultúrnych rozdielov, nepokojov a diskriminácie, ktoré malo zapájanie všetkých občanov do riešenia miestnych záležitostí pomôcť riešiť. Dôležitým míľnikom bola v tejto dobe správa z roku 1969 People and planning o dôležitosti vplyvu miestnych komunít na prostredie, v ktorom žijú (Communityplanning.net; Willis, 2008).

Súčasná podoba komunitného plánovania je odrazom reformy v podobe Zákona o miestnych samosprávach z roku 2000, ktorý zdôrazňuje rolu potrieb občanov pri plánovaní, ich partnerstvo s inštitúciami verejnej správy a ich pravidelné stretávanie (Local Government Act 2000). Ukladá tak spracovávať komunitnú stratégiu pre rozvoj ekonomickej, sociálnej a environmentálnej oblasti života. Na to nadviazal Zákon o miestnych samosprávach a zapojovania verejnosti v starostlivosti o zdravie z roku 2007 (The Local Government and Public Involvement in Health Act 2007), ktorá zavádza povinnosti pre miestne vlády zapájať zástupcov miestnych komunít do ich záležitostí, pokiaľ je to vhodné. V roku 2011 vstúpil do platnosti Localism Act 2011,

ktorý ustanovil povinnosť vytvárať tzv. Neighbourhoods plans (susedské plány), na vytváraní ktorých a ich implementáciu sa opäť majú podieľať miestne komunity (Communityplanning.net, Oriniaková & Rosecký, 2006).

Vzhľadom k tomu, že Veľká Británia sa skladá zo 4 štátov s rôznou mierou autonómie a čiastočne odlišnými socio – kultúrnymi zvykmi, je potrebné poznamenať, že komunitné plánovanie sa vyvíja a realizuje rozdielne v rôznych oblastiach. Vďaka devolúcii majú jednotlivé vlády, resp. parlamenty, problematiku miestnej samosprávy a komunitného plánovania vo svojich rukách (napr. vyššie spomínaný Zákon o miestnych samosprávach z roku 2000 platí iba v Anglicku a Walese). Podľa Pemberton, Pell & Lloyd (2015) môže komunitné plánovanie v jednotlivých krajinách čiastočne nahradiť miestna vládna úroveň a môže byť chápané ako prostriedok prenášania moci na lokálnu úroveň, ktorá zároveň zodpovedá dynamike miestnych podmienok a realizácii politiky. Najviac rozšírené a uplatňované je komunitné plánovanie v Škótsku, hoci tu bolo legislatívne zakotvené až v roku 2003 v rámci reformy miestnej samosprávy

(Pemberton, Pell & Lloyd, 2015; Sinclair, 2008).

Vo Veľkej Británii vznikol v 80. rokoch koncept kreatívneho komunitného plánovania a je uplatňovaný najmä v Západnej Európe a v Severnej Amerike. Koncept zdôrazňuje rastúci význam kreatívnych myšlienok a nápadov občanov v rozvoji obcí a miest. Jedným z prvých autorov, ktorý poukázal na rolu kreativity a jej využitia pre miestny rozvoj, bol britský urbanista Charles Landry, ktorý v tejto súvislosti zaviedol pojem „kreatívne mesto“ (Landry & Bianchini, 1995).

Na základe tohoto konceptu vznikol v roku 2008 projekt Kreatívne mestá s finančnou podporou Európskej únie a medzinárodnej organizácie British Council. Zmyslom tohoto projektu je využitie kreativity a nových prístupov zo strany občanov a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré povedú k ekonomickému a spoločenskému rastu na miestnej úrovni. Cieľom je potom vytvoriť kreatívne mesto, kde občania budú spolupracovať s predstaviteľmi mesta a spoločne utvárať jeho budúcnosť (Šimicová & Martínek, 2010).

Austrália

Niektoré miestne samosprávy v Austrálii vytvárali plány už na začiatku 70.

rokov, ktoré obsahovali prvky sociálneho komunitného plánovania, napr. Analýzu potrieb a formálne plánovanie. V 80. rokoch začali pilotné projekty zahrňovať komunitné služby alebo sociálnu politiku (napr. v North Sydney, Lane Cove). V roku 1997 malo sociálny plán 56 miest a v 90. rokoch bolo sociálne komunitné plánovanie uzákonené.

Česká republika

Rozhodujúcim faktorom v Českej republike bolo, že Ministerstvo práce a sociálnych vecí ČR (MPSV) sa koncom deväťdesiatych rokov minulého storočia rozhodlo uskutočniť reformu sociálnych služieb a realizoval projekt „Podpora MPSV při reformě sociálních služeb“. Jeden z modulov projektu sa zaoberal analýzou potrieb a plánovaním služieb na miestnej úrovni a zavedením postupov pre komunitné plánovanie sociálnych služieb.

Do realizácie projektu boli zapojení viacerí odborníci pôsobiaci v sociálnej oblasti, ktorí spracovali základné východiská komunitného plánovania sociálnych služieb. Naformulovali definíciu: „Komunitné plánovanie je metóda, ktorá umožňuje rozpracovávať rozvojové materiály pre rôzne oblasti verejného života na úrovni obce i kraja. Postupy a techniky komunitného plánovania je možné použiť pre všetky

oblasti verejného života, pretože slúži na to, aby sa dotknuté cieľové skupiny a široká verejnosť mohli vyjadriť a zapojiť do prípravy podkladov pre strategické rozhodnutia obce“ (Oriniaková, Rosecký, 2003, s. 1).

Na otázku „Čo je komunitné plánovanie sociálnych služieb?“ odpovedá Vasková a Žežula (2002, s. 4) „Metóda, ktorou je možné na úrovni obcí alebo krajov plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali miestnym špecifikám a potrebám jednotlivých občanov. Otvorený proces zisťovania potrieb a zdrojov a hľadanie najlepších riešení v oblasti sociálnych služieb.“ Táto definícia vychádza z množstva zahraničných skúseností a ich platnosť bola potvrdená viacročnou praxou v mnohých demokratických krajinách, v ktorých sa zapájanie verejnosti do rozhodovacích procesov v oblasti verejného života stalo samozrejmosťou. Bolo sformulované, že „Poslaním komunitného plánovania sociálnych služieb je zaisťovanie dostupnosti sociálnych služieb. Prakticky sa jedná o zisťovanie stavu poskytovania sociálnych služieb v danej lokalite a zároveň potrieb, ktoré nie sú naplnené. Porovnávaním týchto dvoch parametrov a v súlade s množstvom finančných

prostriedkov, ktoré obce na sociálne služby vynakladajú, vzniká v procese vzájomných konzultácií komunitný plán.“ (MPSV 2004)

Aktuálne potreby praxe a legislatívne ukotvenie strednodobého plánovania sociálnych služieb ako na úrovni obcí tak krajov, vyvolalo potrebu určitého metodického zjednotenia používaných postupov v oblasti plánovania sociálnych služieb. MPSV ČR vyhlásilo v roku 2005 ako verejnú zákazku celorepublikový projekt „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“, ktorého výstupy významne ovplyvnili vývoj komunitného plánovania sociálnych služieb v Českej republike.

Projekt realizovaný v rokoch 2005 – 2007 mal stanovené tieto špecifické ciele:

- Vytvorenie metodík pre plánovanie sociálnych služieb podporujúci spoluprácu užívateľov, zadávateľov a poskytovateľov sociálnych služieb vrátane verejnosti.
- Vytvorenie vzdelávacích programov pre plánovanie sociálnych služieb, ktoré bude stáť na princípe triády a spolupráce s verejnosťou, a to ako pre spracovateľov komunitných plánov, tak pre krajských vzdelávateľov – poskytovateľov vzdelávacieho programu.

- Vyškolenie „krajských vzdelávateľov“ pripravených poskytovať, tak pre potreby obcí, ako i pre potreby regiónov, vzdelávacie programy a zabezpečenie následnej metodickej podpory pri plánovaní sociálnych služieb.
- Spracovanie návrhu na ďalšie metodické vedenie systému plánovania sociálnych služieb. (MPSV 2007).

Všetky ciele projektu boli vďaka podpore MPSV a spolupráci s ďalšími odborníkmi a organizáciami zameranými na problematiku plánovania sociálnych služieb v súlade s časovým harmonogramom projektu splnené.

V súčasnej dobe sa komunitné plánovanie sociálnych služieb v Českej republike stáva bežným prostriedkom k zabezpečeniu potrebnej siete sociálnych služieb v obciach a krajoch. V oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb sa odborná verejnosť v Českej republike už zaoberá otázkou kvality a stanovením kritérií kvality komunitného plánovania sociálnych služieb.

Komunitné plánovanie sociálnych služieb na Slovensku

Komunitné plánovanie sociálnych služieb sa v posledných rokoch stalo na Slovensku vysoko aktuálnou témou, napriek

tomu sa mu nevenuje dostatok pozornosti. Príčinou môže byť skutočnosť, že samotný pojem komunitného plánovania sa ešte nedostal v dostatočnej miere do povedomia verejnosti u nás, ktorá sa len postupne oboznamuje so zásadami občianskej participácie a učí sa ju uplatňovať. Komunitné plánovanie dáva možnosť a podporuje proces, v ktorom sa jedinec alebo skupina, pasívne prijímajúci rozhodnutia a riadenie svojich záležitostí, stáva aktívnym a schopným participovať a spolurozhodovať o veciach a procesoch ovplyvňujúcich jeho život a prostredie, v ktorom žije.

Významným prínosom pre rozvoj komunitného plánovania sociálnych služieb na Slovensku je práca „Komunitné plánovanie sociálnych služieb – Teoretické prístupy, manažment, fázy procesu plánovania“ od autorov Pilát - Kamanová – Okalová (2012), zameraná na popis teoretických východísk a tvorby vedeckého rámca pre plánovanie sociálnych služieb. Ako samotní autori uvádzajú „...pri výbere témy boli motivovaní jej vedeckou originalitou a faktom, že ide o multidisciplinárne profilovanú časť sociálnej práce, ktorá ponúka množstvo odborného a výskumného materiálu, jej orientáciu na moderné mechanizmy v metodike a

metodológii sociálnej práce v nasledujúcich rokoch“.

Práca obsahuje podrobný popis pojmu „komunitné plánovanie sociálnych služieb“. Poukazuje na dva prístupy poňatia a realizácie komunitného plánovania sociálnych služieb v praxi, a to model administratívneho komunitného plánovania sociálnych služieb a model participatívneho komunitného plánovania sociálnych služieb. Model administratívneho komunitného plánovania sociálnych služieb je hierarchický, direktívny, robí jednostranné rozhodnutia, formalizuje niektoré aktivity, dôraz kladie na „papierový výstup“, podceňuje lokálne zdroje, obmedzuje až vylučuje užívateľov. V podstate by sa ani nemal nazývať „komunitným“, ale len plánovaním sociálnych služieb. Model participatívneho komunitného plánovania sociálnych služieb podporuje rovnosť aktérov, je konsenzuálny, podporuje spoločné rozhodnutia, dôraz kladie na proces plánovania s maximálnym využitím všetkých zdrojov a reálne zapája užívateľov a verejnosť do celého procesu. Autori konštatujú neexistenciu jednotného systému národnej metodiky a gescie k plánovaniu sociálnych služieb na všetkých úrovniach. Napriek tomu sa od subjektov (inštitúcií

samosprávy), ktoré nesú zodpovednosť a majú povinnosť plánovať, očakáva ich kvalitná zainteresovanosť a výstupy. Z toho dôvodu navrhujú vytvorenie vhodných nástrojov, ktoré zabezpečia plnenie definovaných povinností v zmysle zákona o sociálnych službách. V práci je uvedené, že poslaním komunitného plánovania sociálnych služieb je zabezpečenie dostupnosti sociálnych služieb, pod ktorou sa nemyslí len na typová a miestna, ale aj finančná, sociálna, privátna, konkurenčná a informačná dostupnosť.

V priebehu decentralizácie v rokoch 2001–2005 sa uskutočnila reforma verejnej správy – prechod právomocí zo štátnej správy na regionálnu – krajskú a miestnu samosprávu. Legislatívne ukotvenie sociálnych služieb bolo a do určitej miery stále je málo dynamické a flexibilné v kontexte rôznorodosti potrieb občanov Slovenskej republiky a v kontexte poskytovaných sociálnych služieb v iných Európskych krajinách. Plánovaniu sociálnych služieb na Slovensku je venovaná stále malá pozornosť, systematicky sa mu venuje len málo obcí – sú to skôr veľké mestá, ktoré k tomu motivuje najmä povinnosť dodržiavania platnej legislatívy a

nie presvedčenie o potrebe a prínose komunitného plánovania sociálnych služieb.

V mnohých prípadoch považujú obce a mestá za dostatočné spracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho programu - PHSR, ako jedného zo zákona povinných plánov pre obce. Pritom je zarážajúce, že obce nepovažujú za potrebné vypracovanie komunitného plánu sociálnych služieb, ako plnenie takej istej zákonnej povinnosti, akou je spracovanie územného plánu, PHSR, programového rozpočtu, plánu odpadového hospodárstva, alebo environmentálneho plánu.

Výskum a jeho výsledky

Cieľom výskumu bolo rozpracovať problematiku komunitného plánovania sociálnych služieb, poukázať na využívanie a rizikové prvky uplatňovania metódy komunitného plánovania v praxi, ako aj navrhnúť postupy pre ďalšie skvalitnenie procesu komunitného plánovania sociálnych služieb.

Pri spracovaní teoretických východísk skúmanej problematiky boli použité metódy literárna metóda (štúdium odbornej literatúry: monografie, odborná časopisecká literatúra), logické metódy

(analýza, syntéza, indukcia, dedukcia, porovnanie, abstrakcia).

Pri výskumnej práci boli použité tieto metódy:

- Metóda prípravy na výskumnú činnosť: štúdium odbornej literatúry, dokumentov (EUROPA 2020, Národná stratégia sociálnych služieb, Koncepcie rozvoja sociálnych služieb jednotlivých VÚC, RIUS jednotlivých krajov, PHSR vybraných miest, Komunitné plány sociálnych služieb vybraných miest)

- Metóda získavania údajov: dotazník, resp. dotazníky, ktoré boli spracované pre každú skúmanú skupinu – účastníkov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb – zvlášť, takže sme spracovali dotazník pre zadávateľov, t. j. iniciátorov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb, dotazník pre poskytovateľov sociálnych služieb, dotazník pre užívateľov, resp. prijímateľov sociálnych služieb a dotazník pre odborníkov v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb.

Každý dotazník bol konkrétne zameraný na skúmanú skupinu, preto mali dotazníky rôzny počet otázok. Niektoré otázky sa však týkali viacerých skupín, a tak dotazník pre zadávateľov a dotazník pre poskytovateľov mali šesť rovnakých otázok

a dotazník pre zadávateľov a dotazník pre odborníkov mali tri rovnaké otázky. Úplne samostatný bol dotazník len pre užívateľov sociálnych služieb, ktorí mali možnosť odpovedať na 3 otázky zo štyroch, nakoľko sme použili filtračný charakter otázok. Vo všetkých dotazníkoch boli medzi otázkami aj otvorené otázky, ale prevládali uzavreté otázky polytomické s výberom jednej alternatívy alebo s výberom viacerých alternatív, taktiež filtračné a projekčné otázky.

Metóda spracovania a vyhodnocovania získaných údajov: kvantitatívne metódy – metódy popisnej štatistiky a kvalitatívne metódy – analýza, syntéza a porovnávanie. Používali sme induktívny postup.

Cieľom výskumu bolo zistiť názory vybraných účastníkov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb – zadávateľov, poskytovateľov a užívateľov, ako aj odborníkov zaoberajúcich sa touto oblasťou sociálnej práce. Predmetom výskumu boli názory respondentov na potrebu, priebeh a edukáciu komunitného plánovania sociálnych služieb pre rozvoj a skvalitňovanie sociálnych služieb na Slovensku.

Celkový cieľ výskumu sme rozdelili na nasledovné čiastkové ciele:

1. Zistiť názory zadávateľov – predstaviteľov samospráv na proces komunitného plánovania sociálnych služieb, jeho potrebu, priebeh a vzdelávanie.
2. Zistiť názory poskytovateľov sociálnych služieb na proces komunitného plánovania sociálnych služieb, jeho potrebu, priebeh a vzdelávanie.
3. Zistiť názory užívateľov – prijímateľov sociálnych služieb na proces komunitného plánovania sociálnych služieb, jeho potrebu a vzdelávanie.
4. Zistiť názory odborníkov na aplikovanie metódy komunitného plánovania sociálnych služieb, jej využívanie, priebeh a potrebu vzdelávania na základe ich skúseností z praxe.

Na základe teoretických poznatkov k danej téme, aplikácie komunitného plánovania v zahraničí a vlastných praktických skúseností s tvorbou komunitných plánov sociálnych služieb sme si stanovili nasledovné výskumné otázky:

1. Je potrebná metodika komunitného plánovania sociálnych služieb?
2. Je dôležité pri procese komunitného plánovania zamerať sa na fázy a princípy plánovania?

3. Je metóda komunitného plánovania vhodná pre rozvoj sociálnych služieb na Slovensku?
4. Participujú prijímatelia sociálnych služieb v procese komunitného plánovania sociálnych služieb ?
5. Vnímajú potrebu vzdelávania v metóde komunitného plánovania odborníci, samosprávy a poskytovatelia?
6. Participuje MPSVaR SR na plánovaní sociálnych služieb formou komunitného plánovania?

Vyplyvajúc z výskumných otázok sme si stanovili dve výskumné hypotézy:

H1: Nie je rozdiel v potrebnosti metodiky komunitného plánovania sociálnych služieb medzi zadávateľmi – samosprávou a odborníkmi.

H2: Nie je rozdiel v potrebnosti vzdelávania o metóde komunitného plánovania medzi odborníkmi, zadávateľmi a poskytovateľmi.

Získavanie údajov bolo realizované kvantitatívnou stratégiou, dotazníkovou metódou vlastnej konštrukcie. Zber dát sme realizovali prostredníctvom štyroch typov dotazníkov, ktoré boli spracované pre každú skúmanú skupinu – účastníkov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb – zvlášť, takže sme spracovali dotazník pre

zadávatel'ov, t. j. iniciátorov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb, ktorý mal 18 otázok, dotazník pre poskytovateľov sociálnych služieb s 10 otázkami, dotazník pre užívateľov, resp. prijímateľov sociálnych služieb so 4 otázkami a dotazník pre odborníkov v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb, ktorý mal 9 otázok.

Každý dotazník bol konkrétne zameraný na skúmanú skupinu, preto mali dotazníky rôzny počet otázok. Niektoré otázky sa však týkali viacerých skupín, a tak dotazník pre zadávateľov a dotazník pre poskytovateľov mali šesť rovnakých otázok a dotazník pre zadávateľov a dotazník pre odborníkov mali tri rovnaké otázky. Úplne samostatný bol dotazník len pre užívateľov sociálnych služieb, ktorí mali možnosť odpovedať na 3 otázky zo štyroch, nakoľko sme použili filtračný charakter otázok. Vo všetkých dotazníkoch boli medzi otázkami aj otvorené otázky, ale prevládali uzavreté otázky polytomické s výberom jednej alternatívy alebo s výberom viacerých alternatív, taktiež filtračné a projekčné otázky. Dotazníky zadávateľov a poskytovateľov obsahovali aj 2 tabuľkové otázky, ktoré boli zamerané vždy na jednu oblasť – princípy komunitného plánovania a

fázy komunitného plánovania. Tabuľku tvorili napr. jednotlivé princípy a stupnica. Odpovede na jednotlivé princípy boli realizované škálovaním Likertovej škály. Respondenti v danej tabuľke postupovali riadok za riadkom a vyjadrovali mieru súhlasu s jednotlivými princípmi, ktoré boli v riadkoch. Dotazníky sme vytvorili po obsahovej a formálnej stránke priamo pre potreby daného výskumu pre štyri skupiny respondentov. Všetky dotazníky boli po formálnej stránke tak v tlačenej, ako aj v elektronickej podobe za účelom jednoduchšej distribúcie. Odosielanie dotazníkov respondentom ako aj ich vyplňanie a odosielanie u zadávateľov, poskytovateľov a odborníkov bolo realizované elektronicke, iba v prípade prijímateľov sociálnych služieb boli dotazníky vyplňované v tlačenej podobe s asistenciou „anketára“ a následne boli nahrávané do elektronickeho systému.

Prvé tri otázky v dotazníku pre zadávateľov mali informatívny charakter (miesto, počet obyvateľov a pracovná pozícia v samospráve) a štvrtá otázka identifikovala dodržanie zákonnej povinnosti mať vypracovaný komunitný plán sociálnych služieb. Ostatné otázky v dotazníkoch boli zamerané na dosiahnutie

cieľov a získanie odpovedí na výskumné otázky.

Komunitný plán sociálnych služieb majú podľa zákona o sociálnych službách povinnosť mať vypracovaný všetky obce na Slovensku. Realitou však je, že cca 2/3 z celkového počtu obcí komunitný plán sociálnych služieb vypracovaný nemajú a ďalšie ho majú vypracovaný formálne, nie podľa metódy komunitného plánovania. Z uvedeného dôvodu sme zamerali svoj záujem na obce mestského typu, t. j. mestá v SR a mestské časti Bratislavy a Košíc. Na Slovensku máme 140 miest a 39 mestských častí spolu v Bratislave a Košiciach, čo je spolu 179 miest, ktoré sme považovali za základný súbor. Základný súbor však nedával predpoklad empiricky skúmateľného základu, nakoľko aj medzi veľkosťou miest je veľký rozptyl, niektoré mestá sú počtom obyvateľov menšie ako obce a ako sme zistili predvýskumom taktiež nemajú vypracované komunitné plány sociálnych služieb. Na základe toho sme sa rozhodli postupovať operacionalizáciou a získať výberový súbor na základe dvoch kritérií. Do výskumnej vzorky zahrnúť len mestá a mestské časti s počtom obyvateľov 25 tisíc, nakoľko pri takýchto mestách bol už reálny predpoklad, že vypracúvali komunitný plán

sociálnych služieb. Za druhé kritérium sme si zvolili index starnutia, ktorý sme určili na minimálne 20 %, nakoľko práve seniorská populácia je najväčšou skupinou prijímateľov sociálnych služieb a vo väčších mestách je pre seniorov poskytovaná väčšina sociálnych služieb. Do výberového súboru boli vybrané mestá, ktoré splnili obe kritériá súčasne. Na základe tohto zámerného kritériálneho výberu bolo do výskumu zaradených spolu 34 miest, z čoho bolo 7 mestských častí – 5 z Bratislavy a 2 z Košíc.

Do výberového súboru odborníkov boli zámerným výberom vybraní desiatich odborníci z akademickej obce a praktikov, o ktorých je známe, že sa venujú problematike komunitného plánovania sociálnych služieb.

Distribúcia dotazníkov pre zadávateľov bola uskutočnená elektronicky na vopred zistené e-mailové adresy zamestnancov samosprávy zodpovedných za sociálne služby. Následne boli zadávateľom elektronicky distribuované aj dotazníky pre poskytovateľov sociálnych služieb pre seniorov, ako aj dotazník pre prijímateľov sociálnych služieb, s požiadavkou o ich redistribúciu poskytovateľom sociálnych služieb. V rámci toho boli poskytovatelia požiadaní o doručenie vytlačených dotazníkov pre prijímateľov a pomoc pri

vyplňaní prostredníctvom kontaktných osôb.

Dáta boli spracované štatistickým programom SPSS, metódou Minitab, metódami deskriptívnej štatistiky, analýzy dát a induktívnej štatistiky, ako aj porovnávaním. Výsledky v podobe tabuliek a grafov boli upravené v programe Excel 2013.

Výskumné otázky boli zodpovedané vždy príslušnou skupinou dotazníkových otázok, ktoré sme zaradili podľa kvalitatívnej obsahovej analýzy. Vždy sme ako prvú uviedli výskumnú otázku, za ňou nasledovali dotazníkové otázky od jednotlivých skupín respondentov, ktoré sa vzťahovali k výskumnej otázke. Prezentáciu výsledkov sme vykonali vo forme grafov a tabuliek podľa charakteru dát. Výsledky sme prezentovali podľa zaradenia pre každý z výberov zvlášť. Vo vybratých premenných tiež porovnávaním jednotlivých výberov. Na záver každej výskumnej otázky sme uviedli odpoveď sumarizujúcu výsledky. Následne sme vyhodnotili výskumné otázky a hypotézy.

Vo výskumnom súbore zadávateľov bolo 34 respondentov, z ktorých vyplnené dotazníky odoslalo 27 samospráv, čo je 79,4 %.

Pýtali sme sa na miesto, nebolo však cieľom zverejňovať mestá, ktoré sa výskumu nezúčastnili, otázka mala v procese výskumu len informatívnu hodnotu. Súčasťou otázky bolo aj uvádzanie počtu obyvateľov mesta, ako kontrolný údaj pre kriteriálny výber.

Pýtali sme sa na postavenie respondenta v hierarchii samosprávy, ktorá mala taktiež informatívny charakter. Z odpovedí vyplynulo, že dotazník vyplňali najmä vedúci zamestnanci zodpovední v samospráve za oblasť sociálnych vecí, prípadne referenti priamo zodpovední za komunitné plánovanie sociálnych služieb.

Ďalej sme zisťovali, či má príslušné mesto vypracovaný komunitný plán sociálnych služieb. Na otázku odpovedali všetci respondenti. Z 27 miest, dve mestá nemajú vôbec vypracovaný komunitný plán sociálnych služieb a jedno čiastočne, čo predstavuje spolu vyše 11 % pomerne veľkých miest (s počtom nad 25 tis. obyvateľov), ktoré sa nevenujú komunitnému plánovaniu.

Od poskytovateľov sociálnych služieb prišlo 44 vyplnených dotazníkov a od prijímateľov sociálnych služieb 105 vyplnených dotazníkov.

Oslovení odborníci všetci poslali vyplnený dotazník, v počte 10.

Výskumná otázka č. 1: Je potrebná metodika komunitného plánovania sociálnych služieb?

Z porovnania výsledkov potrebnosti metodiky k procesu komunitného plánovania sociálnych služieb jednoznačne vyplýva tak u zadávateľov, ako aj u odborníkov potreba metodiky. Pri sčítaní odpovedí áno a skôr áno je táto potreba vyjadrená 92,59 %-ami a u odborníkov na 100 %. Uvedené výsledky zároveň potvrdzujú našu hypotézu H1, že nie je rozdiel v potrebnosti metodiky medzi samosprávou ako zadávateľom a odborníkmi.

V druhostupňovom triedení tohto znaku sme sa zaujímali ako vnímajú potrebu metodiky k procesu KPSS poskytovatelia. Ich vyjadrenia sú mierne odlišné od zadávateľov a odborníkov: prevažuje odpoveď skôr áno a v súčte s odpoveďou áno je to 63,63 % respondentov, na základe čoho možno skonštatovať potvrdenie potrebnosti metodiky k procesu KPSS aj u tejto výberovej skupiny. 30 % poskytovateľov nevedelo túto potrebnosť posúdiť, predpokladáme, že niektorí poskytovatelia sociálnych služieb neparticipujú na plánovaní ako účastníci komunitného plánovania sociálnych služieb.

Vyhodnotenie prvej výskumnej otázky: Je potrebná metodika komunitného plánovania sociálnych služieb? Potrebnosť metodiky komunitného plánovania sme vyhodnocovali v tabuľkách č.2,3,4 a v grafe č.2. Poskytovatelia sa vyjadrili k potrebe metodiky 52,27 %, zadávatelia 70,37%, odborníci 90,00%, z čoho nám vyplýva odporúčenie pre prax, a to vytvorenie jednotnej metodiky KPSS.

Výskumná otázka č. 2: Je dôležité pri procese komunitného plánovania zamerať sa na fázy a princípy plánovania?

Vyhodnotenie druhej výskumnej otázky: Sú dôležité pri procese komunitného plánovania zamerať sa na fázy a princípy plánovania? V tejto otázke sme sa zamerali na metódu komunitného plánovania, cez fázy, princípy. Pri porovnaní výsledkov uplatňovania jednotlivých fáz KP medzi zadávateľmi a poskytovateľmi sú tieto výsledky:

- fázu prípravy uplatňovalo 66,67 % zadávateľov a 47,73 % poskytovateľov, čiastočne uplatňovalo 22,22 % zadávateľov a 31,82 % poskytovateľov, a vôbec ju neuplatňovalo 11,11 % zadávateľov a 20,45 % poskytovateľov;
- fázu vytvorenia riadiacej štruktúry uplatňovalo 59,26 % zadávateľov a 43,18

- % poskytovateľov, čiastočne uplatňovalo 22,22 % zadávateľov a 36,36 % poskytovateľov, a vôbec ju neuplatňovalo 18,52 % zadávateľov a 20,45 % poskytovateľov;
- fázu definovania problémov a potrieb uplatňovalo 85,19 % zadávateľov a 63,64 % poskytovateľov, čiastočne uplatňovalo 3,70 % zadávateľov a 20,45 % poskytovateľov, a vôbec ju neuplatňovalo 11,11 % zadávateľov a 15,91 % poskytovateľov;
 - fázu rozvoja sociálnych potrieb uplatňovalo 85,19 % zadávateľov a 70,45 % poskytovateľov, čiastočne uplatňovalo 3,70 % zadávateľov a 11,36 % poskytovateľov, a vôbec ju neuplatňovalo 11,11 % zadávateľov a 18,18 % poskytovateľov;
 - fázu formulácie strategického rozvoja sociálnych služieb uplatňovalo 81,48 % zadávateľov a 72,73 % poskytovateľov, čiastočne uplatňovalo 7,41 % zadávateľov a 11,36 % poskytovateľov, a vôbec ju neuplatňovalo 11,11 % zadávateľov a 15,91 % poskytovateľov;
 - fázu realizácie plánov uplatňovalo 74,07 % zadávateľov a 40,91 % poskytovateľov, čiastočne uplatňovalo

14,81 % zadávateľov a 36,36 % poskytovateľov, a vôbec ju neuplatňovalo 11,11 % zadávateľov a 22,73 % poskytovateľov.

Z výsledkov porovnania vyplýva, že najviac uplatňovanými fázami boli u zadávateľov a poskytovateľov fázy definovania problémov a potrieb, ďalej fáza návrhu rozvoja sociálnych potrieb a fáza formulácie strategického rozvoja sociálnych služieb. Nižšou mierou bola uplatňovaná u zadávateľov aj poskytovateľov fáza prípravy. Najnižšou mierou bola uplatňovaná u zadávateľov fáza vytvorenia riadiacej štruktúry na rozdiel od poskytovateľov, u ktorých bola najmenej uplatňovaná fáza realizácie plánov. U poskytovateľov patrila fáza realizácie plánov medzi najmenej uplatňované fázy.

Výskumná otázka č. 3: Je metóda komunitného plánovania vhodná pre rozvoj sociálnych služieb na Slovensku?

Výsledky ukazujú, že odborní pracovníci, pracujúci v samospráve považujú komunitné plánovanie za potrebné 92,59 %. Dvaja respondenti považujú komunitné plánovanie sociálnych služieb za nepotrebné, v ďalšom triedení znakov sú to predstavitelia dvoch miest, ktoré komunitné plány sociálnych služieb vypracované doteraz

nemajú, napriek povinnosti vyplývajúcej zo zákona o sociálnych službách.

Z výsledkov vyplýva, všetci respondenti zo samospráv považujú spoluprácu odborníkov pri príprave KPSS za potrebnú. Väčšina samospráv má snahu vypracovať KPSS vo vlastnej réžii, takmer rovnaký počet pri vypracúvaní KPSS spolupracuje s odborníkmi a len malá časť si dáva vypracovať KPSS formou zákazky. Rozhodnutie je podmienené finančnými možnosťami ako aj personálnym zabezpečením danej samosprávy.

V štatistickom spracovaní dát 70,46 % respondentov z poskytovateľov považuje KP za vhodnú metódu pre ďalší rozvoj sociálnych služieb. Pozitívne možno hodnotiť, že nikto z respondentov neuviedol, že KP vôbec nie je potrebné.

prijímatelia sociálnych služieb taktiež vo výraznej miere – 66,67 % považujú plánovanie sociálnych služieb za potrebné. Nevedelo posúdiť 27,62 % respondentov, tento znak sme ďalej neskúmali.

Podľa vyjadrení odborníkov, nedostatkov, prečo nefunguje systém komunitného plánovania sociálnych služieb na Slovensku, je veľa. 40 % odborníkov vyjadrilo názor, že komunitnému plánovaniu sociálnych služieb chýba jednotná metodika,

využívanie analytických nástrojov, manažérskych postupov a metód, nepochopenie významu komunitného plánovania a z toho vyplývajúce formálne administratívne spracovanie KPSS. 30 % odborníkov pripisuje nedostatky systému komunitného plánovania sociálnych služieb nedostatočnej, malej, slabej a spoplatnenej informovanosti občanov o význame komunitného plánovania pre ich obce či mestá. 20 % odborníkov pripisuje nedostatky pri uplatňovaní metódy KP nedostatočnému personálnemu zabezpečeniu odborníkmi v samosprávach.

Vyhodnotenie tretej výskumnej otázky: Z porovnania výsledkov jednotlivých otázok súvisiacich s vhodnosťou metódy komunitného plánovania pre rozvoj sociálnych služieb na Slovensku, môžeme konštatovať, že metóda KP je pre SR vhodná, ale je potrebná jednotná metodika plánovania. V odpovediach vyjadrujú respondenti potrebu vzdelávania, vytvorenie metodiky, väčšia informovanosť a zapájanie do procesu obyvateľov, zaviesť kontrolu obsahu a kvality spracovania komunitného plánu.

Výskumná otázka č. 4: Participujú prijímatelia sociálnych služieb v procese komunitného plánovania sociálnych služieb?

Vyhodnotenie štvrtej výskumnej otázky: Súhlasíme s tvrdením Havlíkovej, Holubíkovej (In Pavelová a kol., 2007, s. 69), že: *Komunitné plánovanie sociálnych služieb vnímame ako „cyklický, participatívny proces vylad'ovania dopytu a ponuky a finančného krytia sociálnych služieb na lokálnej úrovni prostredníctvom vytvárania a realizácie komunitných plánov sociálnych služieb.“* Preto sme sa zaujímali o participáciu respondentov v procese komunitného plánovania sociálnych služieb.

Dôležitá je spätná väzba na plánovanie, nakoľko komunitné plánovanie je živý dokument, ktorý je potrebné dopracovávať podľa aktuálnych potrieb, podľa legislatívnych zmien. Zaujímavé sú odpovede na otázku č. 13 – „Aké boli ohlasy na komunitný plán sociálnych služieb a v ňom ustanovené priority a úlohy?“, ktorá bola otvorená a respondenti uvádzali kladné aj záporné informácie o KP. Práca s informáciami, kde je nevyhnutné zabezpečenie rovnakého prístupu k informáciám pre všetkých obyvateľov, ktorí sa na plánovaní zúčastňujú a ktorí zabezpečujú prenos informácií k verejnosti. Prenos informácií je dôležitý najmä z dôvodu očakávania pripomienok a podnetov od verejnosti. Preto sme

položili otázku č. 14 – „Ako je/bola zabezpečená publicita a informovanosť o prebiehajúcom procese komunitného plánovania sociálnych služieb vo verejnosti?“, s ktorej jednoznačne vyplýva, že spôsob a forma prenosu informácií je virtuálna a osobný kontakt.

Komunitné plánovanie musí byť založené na princípe aktívneho zapájania a spolupráce zainteresovaných subjektov, hovoríme o tzv. princípe triády: **zadávatel'ov** sociálnych služieb, **poskytovateľov** sociálnych služieb, **prijímateľov** sociálnych služieb (Kamanová, 2018). Zaujímali sme sa o informovaní zo strany samosprávy, kde v dotazníku B pre poskytovateľov výsledky ukazujú, že 38,64 % poskytovateľov bolo v dostatočnom časovom predstihu informovaných o prebiehajúcom procese komunitného plánovania sociálnych služieb. 34,09 % poskytovateľov síce informovaných bolo, ale nedostali dostatočný časový priestor na svoje vyjadrenie a návrhy. 22,73 % poskytovateľov nebolo vôbec informovaných o tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb vo svojom meste. V dotazníku C pre prijímateľov výsledky ukazujú, že 16,19 % prijímateľov bolo informovaných o spracúvaní komunitného

plánu sociálnych služieb, 22,86 % bolo informovaných čiastočne a až 60,95 % prijímateľov nebolo informovaných o tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb.

Výskumná otázka č. 5: Vnímajú potrebu vzdelávania v metóde komunitného plánovania samosprávy, poskytovatelia a odborníci?

Výsledky dokumentujú, že zadávatelia sa jednoznačne vyjadrujú k deficitu vzdelávania ku komunitnému plánovaniu. 96,30 % respondentov odpovedalo áno, bolo by potrebné a skôr áno. Výsledky u poskytovateľov dokumentujú nedostatok vzdelávania v tejto oblasti, 81,82 % respondentov odpovedalo áno veľmi, skôr áno a čiastočne. 15,91 % poskytovateľov nevedelo posúdiť, či je nedostatok vzdelávacích možností v oblasti KP.

Podľa výsledkov a porovnania všetkých troch skupín respondentov možno konštatovať, že zadávatelia 92,59 % uviedlo potrebu garantov KPSS. Poskytovatelia sa vyjadrili k potrebnosti (vyškoleniu) garantov KPSS 81,82 %. Vyjadrenie odborníkov je jednoznačné – 100 %.

Výsledkom skúmania odpovedí odborníkov je potreba vzdelávania a vyškolenia garantov/koordinátorov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb.

Z odpovedí odborníkov vyplýva potreba vytvoriť systém vzdelávania v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb. Je to výzva pre vzdelávateľov v sociálnej práci, aby vytvorili vzdelávací program, napr. v rámci celoživotného vzdelávania so zameraním sa na túto tému.

Z ďalších odpovedí odborníkov vyplýva potreba vytvoriť systém vzdelávania v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb. Je to výzva pre vzdelávateľov v sociálnej práci, aby vytvorili vzdelávací program, napr. v rámci celoživotného vzdelávania so zameraním sa na túto tému.

Vyhodnotenie piatej výskumnej otázky: z porovnania výsledkov jednotlivých otázok súvisiacich s potrebou vzdelávania v metóde komunitného plánovania pre rozvoj sociálnych služieb na Slovensku, môžeme konštatovať, že vzdelávanie v KP je z pohľadu všetkých účastníkov procesu KP a taktiež odborníkov. V odpovediach všetci vyjadrujú potrebu vzdelávania v KP, vytvorenie systému vzdelávania pre pracovníkov zodpovedných za proces KPSS. Odborníci odporúčajú, aby vzdelávateľmi boli akreditované subjekty, s podporou odborníkov z univerzít a vysokých, ako aj odborníkov z praxe.

Výskumná otázka č. 6: Participuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR na plánovaní sociálnych služieb formou komunitného plánovania?

Skúmaním výsledkov porovnania všetkých troch skupín respondentov možno konštatovať, že zadávatelia vyjadrili súhlas s výrokom „Štát prenáša na samosprávy povinnosti (ako napr. vypracovanie komunitného plánu sociálnych služieb) bez zabezpečenia metodík a vzdelávania k nim.“ na 96,29 % - súčet odpovedí áno, úplne a skôr áno. Poskytovatelia sa taktiež vyjadrili prevažne súhlasne – 68,19 % - súčet odpovedí áno, úplne a skôr áno. Zároveň sa 20,45 % poskytovateľov vyjadrilo, že danú otázku nevie posúdiť. Súhlasné vyjadrenie odborníkov je jednoznačné – 100 %.

Ďalšie výsledky ukazujú, že 60 % odborníkov pociťuje nedostatok gescie a iniciatívy zo strany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb. 30 % odpovedalo skôr áno a len jeden respondent – 10 %, sa vyjadril, že nie je vôbec potrebná.

Vyhodnotenie šiestej výskumnej otázky: v ktorej sme sa zamerali na participáciu MPSVR na plánovaní

sociálnych služieb, jeho gesciu a rôzne iniciatívy. Všetci respondenti (tri skupiny) vyjadrili názor, že „štát prenáša na samosprávy povinnosti (ako napr. vypracovanie komunitného plánu sociálnych služieb) bez zabezpečenia metodík a vzdelávania k nim.“

Skúmaním a porovnaním výsledkov jednotlivých otázok súvisiacich s aktivitami a iniciatívou MPSVR SR pri participácii na plánovaní sociálnych služieb formou komunitného plánovania môžeme konštatovať, že MPSVR SR v tejto oblasti nenapĺňa očakávania respondentov.

V realizovanom výskume sme sa snažili dosiahnuť cieľ, ktorým bolo zistiť názory vybraných účastníkov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb – zadávateľov, poskytovateľov a užívateľov, ako aj odborníkov zaoberajúcich sa touto oblasťou sociálnej práce. Výskumnú vzorku tvorili štyri kategórie respondentov: zadávatelia, poskytovatelia, prijímatelia a odborníci. Prvé tri kategórie sme si zadefinovali podľa viacerých autorov, ktoré spracovávame v teoretickej časti našej dizertačnej práce. Odborníkov (ako kategóriu) sme si zadefinovali podľa viacerých štúdií, monografií, príspevkov z odborných a vedeckých konferencií.

Sledujúc naplnenie výskumného cieľa sme formulovali výskumné otázky a hypotézy.

Výskumné otázky sme vyhodnotili podľa jednotlivých otázok v dotazníkoch a výskumné znaky sme štatisticky vyhodnocovali.

Následne vyhodnocujeme výskumné hypotézy.

H1: Nie je rozdiel v potrebnosti metodiky komunitného plánovania sociálnych služieb medzi zadávateľmi – samosprávou a odborníkmi.

K danej hypotéze sme si vypracovali otázky v jednotlivých kategóriách:

V dotazníku pre zadávateľov, poskytovateľov, odborníkov sme sa pýtali na potrebnosť metodiky k procesu komunitného plánovania sociálnych služieb. Z porovnania výsledkov nám jednoznačne vyplýva potreba metodiky komunitného plánovania. V druhostupňovom triedení tohto znaku podľa jednotlivých kategórií nie je rozdiel medzi aktérmi plánovania (triádou), ani odborníkmi. Poskytovatelia sa vyjadrili k potrebe metodiky 52,27 %, zadávatelia 70,37%, odborníci 90,00%.
Hypotéza 1 sa nám potvrdila.

V otvorených otázkach sme pristupovali kvalitatívne a jednotlivé odpovede sme kategorizovali, ako napr.:

Kategória zapájanie aktérov do plánovania, kategória kontrola, kategória vzdelávanie.

H2: Nie je rozdiel v potrebnosti vzdelávania o metóde komunitného plánovania medzi odborníkmi, zadávateľmi a poskytovateľmi.

V zákone o sociálnych službách sa v § 83 uvádza, že obec vypracúva komunitný plán sociálnych služieb a vyšší územný celok vypracúva koncepciu rozvoja sociálnych služieb, v nasledujúcich častiach je vymedzené čo má obsahovať. Ak vychádzame s definíciou Striežena (1996, s. 113) že metóda je postup, návod, ktorým dospievame k výsledku, súhrn pochodov a pravidiel tak v § 83, odsek 5, písmeno a-g máme jasne vysvetlený postup, činnosť ktorou máme dosiahnuť vytýčený cieľ. Aj napriek tomu odborníci, zadávatelia a poskytovatelia sa vyjadrili k potrebnosti vzdelávania o metóde komunitného plánovania, kde ju uvádzajú ako potrebnú a v otvorenej otázke navrhovali konkrétne návrhy, ktoré spracovávame v odporúčaníach pre prax. **Hypotéza 2 sa nám potvrdila.**

Odporúčania pre prax

V nasledujúcej časti sumarizujeme výsledky do odporúčaní pre prax tak pre zadávateľov – samosprávy, ako aj pre poskytovateľov sociálnych služieb, ale najmä pre Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ako hlavného aktéra zodpovedného za zabezpečenie a rozvoj sociálnych služieb a teda aj komunitného plánovania sociálnych služieb.

Odporúčania pre samosprávy:

Respondenti zo samospráv jednoznačne deklarovali potrebu vypracovať komunitný plán sociálnych služieb (92,59 %), vyjadrili však tiež potrebu metodiky k procesu komunitného plánovania a spolupráce odborníkov pri tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb. Taktiež vyjadrili nedostatok rozširujúceho vzdelávania v oblasti komunitného plánovania pre pracovníkov samospráv a uvítali by vyškolenie odborníkov – garantov komunitného plánovania sociálnych služieb, ktorí by riadili proces tvorby komunitného plánu sociálnych služieb a zodpovedali by za jeho kvalitu. K naplneniu týchto požiadaviek je potrebné, aby predstavitelia samospráv tieto komunikovali prostredníctvom svojich

reprezentatívnych organizácií – ZMOS a ÚMS, ktoré by svojou váhou vedeli formulovať tieto požiadavky predstaviteľom rezortu a tak presadiť ich naplnenie.

Na druhej strane podľa výsledkov výskumu poznamenávame, že pri tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb samotné samosprávy nevyužívajú možnosti, ktoré sú súčasťou komunitného plánovania, ako je participácia ostatných účastníkov KPSS. Respondenti samospráv sa vyjadrili, že len 18,18 %-ným podielom participovali v procese tvorby komunitného plánu sociálnych služieb poskytovatelia sociálnych služieb, 11,95 %-ným podielom prijímatelia sociálnych služieb a verejnosť len 8,9 %-ným podielom. Na základe týchto výsledkov môžeme odporučiť odborným pracovníkom samospráv, aby do procesu komunitného plánovania sociálnych služieb zainteresovali a vtiahli všetkých účastníkov, aby sa na tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb podieľali v podstatne väčšej miere.

Výsledky výskumu ukazujú, že aj v uplatňovaní jednotlivých fáz a dodržiavaní princípov komunitného plánovania majú samosprávy rezervy (tabuľka č. 9 a 10), preto odporúčame pracovníkom samospráv pri tvorbe

komunitného plánu sociálnych služieb postupovať podľa jednotlivých fáz komunitného plánovania pri uplatňovaní princípov KPSS.

Odporúčanie pre poskytovateľov:

Z výsledkov výskumu zameraného na poskytovateľov sociálnych služieb vyplýva, že približne štvrtina z nich nebola vôbec informovaná o tom, že sa v ich meste pripravuje komunitný plán sociálnych služieb. Tí, ktorí však informovaní boli, konštatovali, že ich účasť na tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb bola pre nich prínosom. Preto odporúčame poskytovateľom sociálnych služieb naviazanie užšej spolupráce so samosprávami a najmä ich odbornými útvarmi a príslušnými zamestnancami, aby mali lepšie informácie, ktoré môžu následne využiť na skvalitnenie poskytovania služieb svojim klientom podľa ich potrieb a zároveň poskytovať spätnú väzbu samospráve o potrebách poskytovateľov a ich klientov.

Odporúčania pre MPSVR SR:

V rámci výskumu sa respondenti jednotlivých skupín vyjadrili jednoznačne k potrebe metodiky k procesu komunitného plánovania sociálnych služieb, vzdelávania ku komunitnému plánovaniu, ako aj k vyškoleniu odborníkov – garantov

komunitného plánovania sociálnych služieb, ktorí by riadili proces tvorby komunitného plánu sociálnych služieb a zodpovedali by za jeho kvalitu.

Na základe výsledkov odporúčame MPSVR SR zabezpečiť:

- vytvorenie metodík pre plánovanie sociálnych služieb podporujúce spoluprácu zadávateľov, poskytovateľov a užívateľov sociálnych služieb vrátane verejnosti;
- vytvorenie vzdelávacích programov pre plánovanie sociálnych služieb, ktoré bude stáť na princípe triády a spolupráce s verejnosťou, a to ako pre spracovateľov komunitných plánov, tak pre vzdelávateľov – poskytovateľov vzdelávacieho programu;
- vyškolenie „regionálnych odborníkov – garantov“ pripravených poskytovať, tak pre potreby obcí, ako i pre potreby regiónov, odborné poradenstvo, koordináciu a zabezpečenie následnej metodickéj podpory pri komunitnom plánovaní sociálnych služieb
- spracovanie návrhu na ďalšie metodické vedenie systému plánovania sociálnych služieb;
- prehodnotenie povinnosti spracúvať komunitný plán sociálnych služieb pre

všetky obce, pričom zväžiť určenie tejto povinnosti len väčším obciam napr. od 5000 obyvateľov.

Po zrealizovaní týchto odporúčaní by bol reálny predpoklad aj v SR na uskutočňovanie komunitného plánovania sociálnych služieb v súlade s overenými princípmi a fázami procesu tak, aby sa vytvorený komunitný plán sociálnych služieb nevnímal ako formálny dokument, ale aby sa stal živým otvoreným dokumentom slúžiacim celej komunite pri uspokojovaní jej potrieb a skvalitňovaní sociálnych služieb.

ZÁVER

Vo výskume sme zisťovali názory vybraných účastníkov procesu komunitného plánovania sociálnych služieb – zadávateľov - samospráv, poskytovateľov sociálnych služieb a užívateľov - prijímateľov sociálnych služieb, ako aj odborníkov zaoberajúcich sa touto oblasťou sociálnej práce, na proces komunitného plánovania sociálnych služieb.

Predmetom výskumu boli názory respondentov na potrebu, priebeh a edukáciu komunitného plánovania sociálnych služieb pre rozvoj a skvalitňovanie sociálnych služieb na Slovensku. Za týmto účelom sme

si stanovili šesť výskumných otázok a dve hypotézy.

Na základe analýzy údajov a porovnávania výsledkov sme zistili, že:

- zadávatelia, ako aj odborníci vyjadrili jednoznačnú potrebu metodiky k procesu komunitného plánovania sociálnych služieb, ktorá na Slovensku chýba. Potrebu metodiky podporili aj poskytovatelia sociálnych služieb.
- u vybraných samospráv sa realizovalo komunitné plánovanie sociálnych služieb podľa jednotlivých fáz komunitného plánovania. Z výsledkov porovnania vyplýva, že najviac uplatňovanými fázami boli u zadávateľov a poskytovateľov fázy definovania problémov a potrieb, ďalej fáza návrhu rozvoja sociálnych potrieb a fáza formulácie strategického rozvoja sociálnych služieb. Nižšou mierou bola uplatňovaná u zadávateľov aj poskytovateľov fáza prípravy. Najnižšou mierou bola uplatňovaná u zadávateľov fáza vytvorenia riadiacej štruktúry na rozdiel od poskytovateľov, u ktorých bola najmenej uplatňovaná fáza realizácie plánov.
- respondenti všetkých skúmaných skupín považujú metódu komunitného plánovania sociálnych služieb za vhodnú. Za účelom

jej uplatňovania vyjadrili potrebu vzdelávania, vytvorenie metodiky, väčšej informovanosti a zapájania do procesu komunitného plánovania obyvateľov a zavedenie kontroly a kvality spracovania komunitného plánu sociálnych služieb.

- princíp aktívneho zapájania a spolupráce zainteresovaných subjektov, tzv. princíp triády (zadávateľia, poskytovatelia a prijímatelia) sa u vybraných samospráv neuplatňoval v dostatočnej miere. Vyše pätina poskytovateľov nebola vôbec informovaná o spracúvaní komunitného plánu sociálnych služieb v meste a vyše 60 % prijímateľov nevedelo o tvorbe komunitného plánu sociálnych služieb.

- všetci respondenti vyjadrili potrebu vzdelávania v komunitnom plánovaní a vytvorenie systému vzdelávania pre pracovníkov zodpovedných za proces komunitného plánovania sociálnych služieb.

- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR nenapĺňa očakávania respondentov v zastrešovaní, gescii a iniciatíve v oblasti komunitného plánovania sociálnych služieb.

Na základe uvedených zistení sme formulovali odporúčania pre prax.

Našou ambíciou bolo zistiť súčasný stav uplatňovania procesu komunitného plánovania sociálnych služieb a poukázať na riziká a potreby k jeho skvalitňovaniu.

Vzhľadom na to, že obdobný výskum doposiaľ na Slovensku nebol uskutočnený, považujeme ho za prínosný a dúfame, že aj motivujúci pre následné výskumy, z ktorých vyplynú ďalšie inovatívne prístupy a odporúčania k dosiahnutiu cieľa, aby sa komunitné plánovanie sociálnych služieb stalo prirodzenou potrebou a súčasťou rozvoja a skvalitňovania sociálnych služieb na Slovensku.

Zoznam použitej literatúry:

BRUEGGEMANN, G. W. 2002. *The Practice of Macro Social Work*. Second Edition. Belmont, California: BROOKS/COLE Thomson Learning, 2002. ISBN 0-534-57322-3.

BUBENÍČEK, V., ČOPÍK, J., HAJNÝ, P., KOPŘIVA, R., NEUMANOVÁ, T. (eds.) 2004. *Obce jako aktéři politického procesu*. 1. vydanie. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně-ekonomická fakulta, 2004. ISBN 80-213-1326-9.

BUKOWSKI, A., FÜZER, K., JABLONSKA, B., SMAGACZ-POZIEMSKA, M.: (eds.) 2007. *Studying Social Exclusion and Developing*

Urban Policy. Kraków: Jagielloian University, Wydawnictwo Rabid, 2007. ISBN 978-83-60236-27-7.

DEMČÁK, D. 2011. *Sociálna politika - sociálne služby v obci*. In: Miestna samospráva - základné princípy fungovania. Sprievodca kompetenciami volených predstaviteľov samosprávy 2010 - 2014. Prešov: Asociácia vzdelávania samosprávy, 2011, 201 s. ISBN 978-80-970616-0-9, 169-197.

DUDINSKÁ, E., BUDAJ, P., VITKO, Š. 2010. *Manažment v sociálnych službách*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010. 256 s. ISBN 978-80-7165-756-9.

COHEN, A. P. 2001. *The symbolic construction of community*. London: Taylor & Francis e-Library, 2001. ISBN 0-415-04616-5.

COHEN, A. P. 1985. *The symbolic construction of community*. London: Ellis Horwood Ltd, 1985.

ČERMÁKOVÁ, K., JOHNOVÁ, M. (eds.) 2002. *Zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe. Průvodce poskytovatele*. 1. vydanie. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. ISBN 80-86552-45-4.

DISMAN, M. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 1. vydanie. Praha: Univerzita Karlova, vydavatelství Karolinum, 1993. ISBN 80-7184-141-2.

EXNER, J. 2007. Komunitní plánování po účinnosti zákona o sociálních službách 1/. *Moderní obec*, 2007, č. 1, s. 38-39. ISSN 1211-0507.

EXNER, J. 2007. Komunitní plánování po účinnosti zákona o sociálních službách 2/. *Moderní obec*, 2007, č. 2, s. 40-41. ISSN 1211-0507.

FORET, M. 1994. *Komunikace s veřejností*. 1. vydanie. Brno: Vydavatelství MU Brno, 1994. ISBN 80-210-1034-7.

FORETOVÁ, V., FORET, M. 1996. *Komunikující město*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1287-0.

GAVORA, P. 2006. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Desing, 2006. 239 s. ISBN 80-88904-46-3.

GOJOVÁ, A. 2006. *Teorie a modely komunitní práce*. 1. vydanie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Zdravotně-sociální fakulta, 2006. ISBN 80-7368-154-4.

HABURAJOVÁ ILAVSKÁ, K. 2010. Štandardy kvality sociálnych služieb v Slovenskej republike. In: *Aktuální otázky sociální politiky – teorie a praxe*. [online] Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. č.3.,[citované 2014-06-16]. ISSN 1804-9109. Dostupné na internete: <<https://aosp.upce.cz/article/view/51/41>>.

HAVLÍK, M. a kol. 2005. *Zajištění systému Komunitního plánování sociálních služeb*. Projekt „Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb“. Dostupné na: http://socialnirevue.cz/media/docs/Metodiky_KP_SS_2005.pdf.

HAVLÍK, M., PECLOVÁ, K., SYROVÝ, J., ÚLEHLA, I.: *Vzdělávací program pro zpracovatele komunitního plánu sociálních služeb na úrovni obce/regionu*. (první návrh, nepublikované) Dostupné: archiv autorky.

HENDL, J. a kol. 2005. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HENDL, J. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HENDL, J. 2012. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 4. rozšířené vydání, Praha: Portál, 2012. 736 s. ISBN 978-80-262-0200-4.

HROZENSKÁ, M, PAVELOVÁ, E. Komunitné sociálne služby a starší človek (komunitný plán mesta Nitra). In *Problematika - Generace 50 plus: sborník V. medzinárodnej konferencie*. České Budejovice: Jihočeská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7394-100-0, s. 46-63.

HUBÍKOVÁ, O. 2006. Potenciál procesu komunitního plánování sociálních služeb snižovat rizika sociální exkluze. In

SIROVÁTKA, T. (ed.) *Sociální vyloučení a sociální politika - CD*. Brno: Masarykova Univerzita a VUPSV, 2006, s. 88 – 97. ISBN 80-210-4225-7.

JABŮRKOVÁ, M., MEDLÍNOVÁ. I. 2002. *Aktivita MPSV v oblasti sociálních služeb – článok k systému zavádzania KPSS v ČR*, 2002.

JOHNOVÁ, M. 2003. (ed.) *Standardy kvality sociálních služeb*. 2 upravené vydanie. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2003. ISBN 80-86552-67-5.

KOLEKTÍV AUTOROV. 2006. *Jak přizvat občany ke spolupráci aneb jak dát radnici uši, aby slyšela, co lidé chtějí*. Praha: Agora Central Europe, 2006.

KOLEKTÍV AUTOROV. 2008. *Zapojování veřejnosti, nástroj pro správu věcí veřejných*. Přerov: Centrum pro komunitní práci, 2008. ISBN 977-80-86902-54-8.

KOLEKTÍV AUTOROV. 2012. *Komunitný plán sociálnych a súvisiacich služieb Mesta Ružomberok na obdobie rokov 2010 – 2012*. Ružomberok : Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2012. 126 s. ISBN 978-80-8084-862-0.

KUBALČÍKOVÁ, K. 2009. *Role uživatele a zajišťování potřeb v procesu komunitního plánování sociálních služeb*. In: Sociální práce. Komunitní plánování. 2009. České Budejovice:

Asociace vzdělavatelů v sociální práci. 1/2009, ISSN 1213-6204, s. 85-96.

KRBCOVÁ-MAŠÍNOVÁ, L., POLESNÝ, M., HERBSTOVÁ, H. 2003. *Zapojení neziskových organizací v České republice do tvorby Komunitních plánů péče*. Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce, 2003.

KRBCOVÁ-MAŠÍNOVÁ, L., POLESNÝ, M.: (eds.). 2008. *Deset kroků procesem komunitního plánování*. Ústí nad Labem: Centrum komunitní práce ústí nad Labem, 2008. ISBN 978-80-254-2800-9.

LANDRY, Ch. & BIANCHINI, F. (1995). *The Creative City*. London: Demos

LEDWITH, M. 2005. *Community Development*. Bristol: The Policy Press University of Bristol, 2005. ISBN 1 86124 695 6.

LOUČKOVÁ, I. 2010. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. SLON, 2010. ISBN 978-80-86429-79-3.

MÁTEL, A., SCHAVEL, M. a kol. 2013. *Teória a metódy sociálnej práce I*. Prvé vydanie. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce, 2013. ISBN 978-80-971445-1-7.

MATEROVÁ, J. 2003. *Komunitní plánování sociálních služeb-metodika*. 1.vydanie. Praha: Agora Central Europe, 2003.

MATOUŠEK, O. 2007. *Sociální služby. Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vydanie. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, O. a kol. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7.

MIKOVÁ, K. 2003. Vytváranie vízie a strategické plánovanie v komunite. In *Občianska participácia (zborník z I. otvoreného seminára Centra prevencie a riešenia konfliktov)*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2003.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. 2014. *Národné priority rozvoja sociálnych služieb*. [online]. 2014. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/socialne-sluzby/nprss-2015-2020.pdf>.

MURPHY, K., NOVÁK, T. 2005. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*. 1. vydanie. Praha: Nová škola, o.p.s., 2005. ISBN-80-903631-1-3.

MÜLLEROVÁ, L. 2004. *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/cs/849>.

NAVRÁTIL, P., ŠIMÍKOVÁ, I. 2003. *Komunitní sociální práce jako nástroj boje proti sociálnímu vyloučení: příklad Strategie sociální inkluze Romů v Brně*. Sociální práce/ Sociální práce, Brno: ASVSP, 2003, roč. 2003, č. 4, s. 76-104. ISSN 1213-6204.

ONDREJKOVIČ, P. 2002. *K metodologickým otázkám kvalitativního a kvantitativního výskumu*. In Pedagogická revue, 54. 2002, č. 2, s. 101-120.

PEMBERTON, S., PEEL, D. & LLOYD, G. (2015). The 'filling in' of community-based planning in the devolved UK? *The Geographical Journal*. 181(1), 6–15.

PILÁT, M. 2008. Projekt Bezbariérová Olomouc – východiska, strategie a vývoj. Olomouc: Pdf UP E - pedagogium, 2008.

PILÁT, M. 2011. *Komunitní plánování sociálních služeb v České republice*. In Inovácie, plánovanie a kvalita sociálnych služieb v komunite – Zborník príspevkov z 1. Ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok: Verbum, 2011. ISBN 978-80-8084-781-4.

PILÁT, M. – KAMANOVÁ, I. – OKÁLOVÁ, O. 2012. *Komunitné plánovanie sociálnych služieb*. Ružomberok: Verbum, 2012. ISBN 978-80-8084-886-6.

POTUČEK, M., LELOUP, L. T. 2005. Přístupy k veřejné politice. In POTUČEK, M. (ed.) *Veřejná politika*. Praha: SLON, 2005, s. 9 – 32. ISBN 80-86429-50-4.

PŘÍHODOVÁ, A. 2002. Modely komunitní práce. *Sociální práce/Sociální práce*, 2002, č.1. s. 49-61. ISSN 1213-6204.

PŘÍHODOVÁ, A. 2004. Koncept komunity v komunitní sociální práci. *Sociální práce/Sociální práce*, 2004, č.3. s. 44-56. ISSN 1213-6204.

SADAN, E. 2005. *Empowerment and Community Planning*. Dostupné na internete: <http://www.mpow.org/>.

SINCLAIR, S. (2008). *Dilemmas of Community Planning: Lessons From Scotland*. Public Policy and Administration, 23(4), 373–390.

STRIŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: AD, 1996. ISBN 80-967589 0-X.

STRIŽENEC, Š. 2006. *Teória a metodológia sociálnej práce*. Trnava: Tripsoft, 2006. 296 s. ISBN 80-969390-4-1.

SURYNEK, A. - KOMÁRKOVÁ, R. - KAŠPAROVÁ, E. 2001. *Základy sociologického výskumu*. Praha: Management Press, 2001. 164 s. ISBN 80-7261-038-4.

ŠIMICOVÁ, M. & MARTÍNEK, J. (Eds.). (2010). *Kreativní komunitní plánování/Creative community planning*. Plzeň: Centrum pro komunitní práci.

ŠPÁNIKOVÁ, M. 2011. *SWOT analýza a jej potenciál v procese plánovania*. In: Inovácie, plánovanie a kvalita sociálnych služieb v komunite. Zborník príspevkov z 1. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2011. s. 208 - 216. ISBN 978-80-8084-781-4.

ŠVEŘEPA, N. 2007. *Vodítka pro komunitní plánování sociálních služeb*. 1. vydanie. Hradec Králové: Občanské poradenské středisko, 2007. ISBN 80-86701-04-2.

TEUSCHELOVÁ, T., ORINIAKOVÁ, P. 2003. *Účast veřejnosti, proč a jak?* 1. vydanie. Plzeň: CpKP ČR, 2003.

TOKÁROVÁ, A. a kol. *Sociální práce. Kapitoly z dějin, teorie a metodiky sociální práce*. Prešov: Akcent Print, 2003. ISBN 80-968367-5-7.

TOMEŠ, I. 1996. *Sociální politika. Teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 1996. ISBN 80-86429-08-3.

ÚLEHLA, I. 2002. Předpoklady komunitního plánování. *Sociální politika*, 2002, roč. 28, č.3, s. 8-9. ISSN 0049-0962.

ÚLEHLA, I. 2008. Zajištění dostupnosti plánování sociálních služeb na principech komunitního plánování. In *Manuál zadavatele sociálních služeb*. Praha: Instand, 2008.

ÚLEHLA, I. 2002. Sociálně psychologické aspekty komunitního plánování obcí. *Sociální politika*, 2002 a, roč.28, č.12, s.6-8. ISSN 0049-0962.

ÚLEHLA, I. Nesnadné první kroky komunitního plánování. *Sociální politika*, 2001, roč. 27, č. 12, s. 8-9. ISSN 0049-0962.

VASKOVÁ, V., ŽEŽULA, O. 2002. *Komunitní plánování – věc veřejná: jak zjistit co lidé opravdu chtějí? Jak zlepšit život v obci?* Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha : MPSV ČR, 2002. ISBN 80-86552-30-6.

WOLEKOVÁ, H. – MEZIANOVÁ, M. 2004. *Mini příručka pre Komunitné plánovanie sociálnych služieb*. SOCIA – nadácia na podporu sociálnych zmien, 2004. 23 s. Dostupné na: http://www.socia.sk/doc/naseprojekty/Priloha1_k_DP-miniprirucka.doc.

WILLIS, A. V. 2008. *Effective Use of Citizen Participation in Planning Decision-making Processes*. Baltimore, USA: Morgan State University.

WILLIS, A. 2011. *Effective Use of Citizen Participation in Planning Decision-making*

Processes. 1. vyd. USA: BiblioLife, LLC, 2011.
130 s. ISBN 978-1-24339-709-6.

Rusovská cesta 11, 851 01 Bratislava, SR

E-mail: pagacovaj@gmail.com

Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov.

Zákon NR SR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení.

ZATLOUKAL, L. 2006. Komunitní plánování sociálních služeb v obcích – střet organizačních kultur? *Sociální práce/ Sociálna práca*, 2006, č. 3, s. 82 - 94. ISSN 1213-6204.

ZATLOUKAL, L. 2008. *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2128-5

ZBOŽÍNKOVÁ, M. 2006. Komunitní plánování sociálních služeb v krajích. In SIROVÁTKA, T. (ed.) *Sociální vyloučení a sociální politika - CD*. Brno: Masarykova Univerzita a VUPSV, 2006, s. 120 – 122. ISBN 80-210-4225-7.

Internetové zdroje:

www.statistics.sk

www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/

Kontakt na autora:

Ing. Mgr. Jarmila Pagáčová

Doktorandka VŠZaSP sv. Alžbety Bratislava